

Паняцце семантычнага суб'екта ў лінгвістычнай літаратуры

Н. П. ЦІМАШЭНКА

На сучасным этапе развіцця мовазнаўства, калі назіраецца агульны працэс семантызацыі лінгвістычных даследаванняў, усё большая ўвага ўдзяляецца семантыцы сінтаксічных адзінак. Адною з такіх адзінак сінтаксісу, якую мы будзем даследаваць у нашым артыкуле, з'яўляецца семантычны суб'ект. Погляды на гэтую моўную катэгорыю даволі спрэчныя. У кожнага даследчыка семантычнага сінтаксісу свой падыход і сваё разуменне гэтага паняцця.

У лінгвістычнай літаратуры адрозніваюць:

- *граматычны суб'ект*, які адпавядае дзейніку і адносіцца да сінтаксічнай будовы сказа (плана выражэння);
- *семантычны суб'ект*, які адносіцца да зместу сказа;
- *камунікатыўны суб'ект*, які адпавядае тэме паведамлення;
- *псіхалагічны суб'ект* – зыходнае ўяўленне;
- *лагічны суб'ект* – частка сказа, якая адпавядае прадмету меркавання [1, с. 498].

У тлумачальным слоўніку беларускай мовы слова 'суб'ект' мае шэсць лексічных значэнняў:

1. У філасофіі – чалавек, які пазнае знешні свет (аб'ект) і ўздзейнічае на яго сваёй практычнай дзейнасцю.
2. Асоба, калектыў, арганізацыя, краіна і пад., якія актыўна выступаюць у якім-небудзь працэсе, акце, зносінах і пад.
3. *Спец.* Асоба або арганізацыя, якія валодаюць пэўнымі, дакладна акрэсленымі правамі і абавязкамі.
4. *Разм.* Чалавек як носьбіт якіх-небудзь уласцівасцей; асоба.
5. У логіцы – прадмет суджэння, лагічны дзейнік.
6. У граматыцы – дзейнік [2, с. 365].

У мовазнаўстве існуе думка, згодна з якой у лінгвістычнай практыцы тэрмін "суб'ект" выкарыстоўваецца тады, калі гаворка ідзе пра такі кампанент сказа, які функцыянальна адпавядае граматычнаму дзейніку ў яго адносінах да прэдыката-выказніка, але бярэцца менавіта з гэтага функцыянальнага боку, а не з боку пэўнага дадзенага афармлення [3, с. 29].

Суб'ект выконвае важную ролю ў семантычнай арганізацыі сказа. Яго асноўная ўласна семантычная (звернутая да пазамоўнай рэчаіснасці) функцыя – «ідэнтыфікаваць прадмет рэчаіснасці, пра які ідзе размова» [1, с. 498].

Палеміка, якая разгарнулася яшчэ ў другой палавіне мінулага стагоддзя вакол катэгорыі суб'екта, выявіла дастатковую колькасць спрэчных момантаў. Даследчыца семантычнага сінтаксісу Г.А. Золатава адзначыла, што «прымнажэнне назіранняў, зафіксаваных яшчэ ў XIX ст., над функцыянаваннем некаторых словаформ ускосных склонаў з суб'ектным значэннем прывяло да больш шырокага, здольнага пераадолець марфалагічны намінаціўнізм азначэння суб'екта як носьбіта прэдыкатыўнай прыметы» [4, с. 146–147]. Паступова даследчыкі семантычнага сінтаксісу прыходзяць да высновы, што абавязковым кампанентам структуры сказа можа быць як імя ў назоўным склоне (дзейнік), так і імя ва ўскосным склоне, якое ўяўляе сабою носьбіта прэдыкатыўнай прыметы.

Мэтазгодна, на нашу думку, разгледзець погляды розных даследчыкаў-сінтаксістаў на паняцце суб'екта:

1. У сваіх працах Н.М. Арват дае наступнае тлумачэнне семантычнага суб'екта: «Семантычны суб'ект – другі вядучы кампанент семантычнай структуры сказа, які абазначае

прадмет, што з'яўляецца носьбітам актыўнай, або статальнай, прэдыкатыўнай прыметы, прычынай, пачаткам або крыніцай якога-небудзь дзеяння, працэсу або стану, а таксама з арыентацыяй на які ацэньваецца прэдыкатыўная прымета сітуацыі» [5, с. 6].

Паколькі семантычнай структуры сказа ўласціва пэўная іерархія, то цэнтральным, першым, на думку Н.М. Арват, з'яўляецца семантычны прэдыкат, без якога немагчыма ніводная семантычная структура сказа. А суб'ект, які прысутнічае ў большасці канструкцый, з'яўляецца другім кампанентам пасля прэдыката. Аднак, на наш погляд, з гэтым сцвярджаннем можна паспрачацца, паколькі паўстае пытанне: ці магчыма пэўнае дзеянне ці стан без выканаўцы гэтага дзеяння ці носьбіта гэтага стану? Таму мэтазгодна лічыць і семантычны суб'ект, і семантычны прэдыкат у аднолькавай ступені абавязковымі і галоўнымі элементамі простых сказаў.

2. У разуменні А.У. Бандаркі суб'ект – гэта «той элемент тыповай 'суб'ектна-прэдыкатна-аб'ектнай' сітуацыі, які выступае як субстанцыя, што з'яўляецца крыніцай прыпісваемай ёй непасіўнай прэдыкатыўнай прыметы» [6, с. 117]. Даследчык канстатуе, што «якасць суб'екта «быць субстанцыяй, якая з'яўляецца крыніцай непасіўнай прэдыкатыўнай прыметы, што ёй прыпісваецца», змяшчае ў сабе дэнататыўна-паняцыйны аспект і аспект моўнай інтэрпрэтацыі» [6, с. 117]. Адсюль вынікае, што пры аналізе катэгорыі суб'екта неабходна ўлічваць дэнататыўна-паняцыйны аспект і аспект моўнай інтэрпрэтацыі. Калі вырашаецца пытанне аб тым, які элемент сказа з'яўляецца семантычным суб'ектам, а які выконвае ролю семантычнага аб'екта, то вырашальным фактарам з'яўляецца адлюстраванне ў семантыцы сказа аб'ектыўнай рэчаіснасці. Гэта залежыць ад таго, хто ў пазамоўным свеце выконвае дадзенае дзеянне і што (або хто) з'яўляецца тым аб'ектам, на які накіравана дзеянне. А.У. Бандарка, параўноўваючы актыўную і пасіўную пабудовы *Паляўнічы забіў мядзведзя; Мядзведзь забіты паляўнічым*, сцвярджае, што ў абодвух выпадках суб'ектам дзеяння з'яўляецца 'паляўнічы', а аб'ектам – 'мядзведзь'. Можна пагадзіцца з гэтым размеркаваннем семантычных роляў толькі ў першай канструкцыі. Але, на нашу думку, нельга вызначыць словаформу 'мядзведзь' у другой сінтаксічнай канструкцыі як аб'ект у чыстым выглядзе. Мы лічым, што правамерна будзе разглядаць другую сінтаксічную канструкцыю як полісуб'ектную, дзе 'мядзведзь' – суб'ект-пацыент, а словаформа 'паляўнічым' – суб'ект дзеяння. Прычым у дадзенай пабудове можна назіраць прыклад так званай «спалучанай суб'ектнасці», калі ў значэнне суб'екта ўваходзіць пэўная частка аб'ектнасці. Гэта тлумачыцца тым, што семантыка суб'екта не можа быць цалкам абыякавай у адносінах да моўнай інтэрпрэтацыі, паколькі суб'ект як катэгорыя сінтаксічнай семантыкі вылучаецца ў чалавечай свядомасці не толькі ў выніку адпаведнасці экстралінгвістычнай рэальнасці, але і ў выніку дыскрэтнага ўяўлення гэтых паняццяў у сінтаксічнай структуры мовы. У дадзеным выпадку мэтазгодна прывесці і канструкцыю *Кніга знікла*, якую разглядаў А.А. Шахматаў. У кожным меркаванні, на яго думку, «павінна быць тое, аб чым што-небудзь сцвярджаецца або адмаўляецца, а таксама і тое, што □ менавіта сцвярджаецца або адмаўляецца» [7, с. 21]. Калі разглядаць прыведзеную сінтаксічную канструкцыю, то можна пагадзіцца, што кніга знікла не сама – яе схавалі або згубілі людзі, але ў дадзенай пабудове носьбітам прэдыкатыўнай прыметы (суб'ектам) выступае менавіта яна. Адсюль вынікае, што «пры злучэнні ўяўлення аб прадмеце з уяўленнем аб прымеце першае з іх, як пануючае ў адносінах да прыметы па самой сваёй прыродзе, будзе заўсёды суб'ектам, а другое прэдыкатам» [7, с. 23].

У моўнай інтэрпрэтацыі семантыкі суб'екта, на думку А.У. Бандаркі, «вызначальную ролю выконвае тая разнавіднасць суб'екта, якая адлюстравана ў паняцці 'агенс'» [6, с. 119]. Безумоўна, «дамінуючай («найбольш уплывовай») з'яўляецца тая разнавіднасць семантыкі агенса, якой уласціва прымета кантраляванасці (наўмыснага ажыццяўлення дзеяння)» [6, с. 119]. З дэтэрмінуючай роляю суб'екта ў адносінах да прэдыката звязана прымета непасіўнасці. Суб'ект як крыніца (каўзатар) дзеяння – гэта перш за ўсё актыўны (ва ўсялякім выпадку не пасіўны) суб'ект. А.У. Бандаркам правамерна выбраны тэрмін 'непасіўнасць' (а не 'актыўнасць'), паколькі прымета актыўнасці прымяняльная не да кожнай сінтаксічнай канструкцыі. У прыватнасці, гэтая прымета не падыходзіць да такіх выказванняў, як *Дзяўчына спіць; Кніга ляжыць на стале* і г. д.

Вышэйшая мяжа непасіўнасці – сапраўдная рэальная актыўнасць вытворцы кантраляванага дзеяння: *Прафесар чытае лекцыю*. Катэгорыя семантычнага суб'екта ахоплівае адзінкі мовы, якія валодаюць не ў аднолькавай ступені прыметамі каўзатыўнасці і непасіўнасці, у сувязі з чым дадзеная катэгорыя неаднародная. «У цэлым для адпаведнасці прымеце 'непасіўнасць' дастаткова адсутнасці прыметы пасіўнасці – «з'яўляцца субстанцыяй, на якую накіравана дзеянне» [6, с. 119].

3. Пад семантычным суб'ектам Дз.Дз. Вароніна разумее «кампанент у семантычнай структуры сказа, які выступае як носьбіт прыметы, выяўленай прэдыкатам» [8, с. 2–3]. Разглядаючы катэгорыю семантычнага суб'екта, даследчыца канстатуе, што «суб'ект па сваім дэнататыўным змесце можа быць не толькі агенсам» [8, с. 3]. На думку Дз.Дз. Варонінай, «сродкам выражэння суб'екта могуць быць розныя склонавыя формы, значэнне якіх устанаўліваецца з боку іх адносін да прэдыката. Таму ў значэнне суб'екта ўключана семантыка той склонавай формы, якая ў семантычнай структуры сказа аказваецца ў становішчы суб'екта. Сістэма суб'ектных значэнняў паказвае, што змястоўна паняцце суб'екта значна шырэй паняцця агенса або любога іншага прыватнага значэння суб'екта» [9, с. 75]. Такім чынам, актыўнасць – гэта толькі адна з магчымых характарыстык суб'екта. У выніку даследчыца правамерна прыходзіць да прызнання суб'екта-пацыенса, г. зн. суб'екта, які пераносіць уздзеянне з боку агенса. Акрамя таго, Дз.Дз. Вароніна вылучае актыўны і пасіўны суб'екты. Актыўны суб'ект – гэта «просты агенс, які фарміруе семантычную структуру актыўных канструкцый. У актыве пацыенс займае аб'ектнае становішча пры прэдыкаце» [9, с. 75]. Пасіўны суб'ект – гэта «суб'ект-пацыенс, які фарміруе семантычную структуру пасіўных канструкцый. У пасіве агенс уваходзіць у склад семантычнага прэдыката» [9, с. 75]. З апошнім выказваннем нельга пагадзіцца, паколькі мы лічым, што такія пасіўныя канструкцыі тыпу *Дом будзеўца працаўнікамі* мэтазгодна аднесці да полісуб'ектных, дзе словаформа 'дом' з'яўляецца пасіўным суб'ектам, а словаформа 'працаўнікамі' – актыўным суб'ектам, нягледзячы на наяўнасць у кожнай з гэтых словаформ пэўнай долі аб'ектнай семантыкі.

Трэба дадаць, што Дз.Дз. Варонінай былі вылучаны адкрыты суб'ект-агенс (гэта «семантычная катэгорыя, здольная выявіць сябе ў структуры сказа як абазначаны, яўны, экспліцыраваны суб'ект» [9, с. 78]) і скрыты суб'ект-агенс (які «не можа быць экспліцыраваным, выражаным асобнай словаформай. Такі суб'ект уласцівы няпэўна-асабовым сказам...» [9, с. 78]).

4. Г.А. Золатава разглядае семантычны суб'ект як «сінтаксічна незалежны субстанцыяльны кампанент суб'ектна-прэдыкатнай структуры, які абазначае носьбіта прэдыкатыўнай прыметы» [4, с. 133]. У далейшым, гаворачы пра семантычны суб'ект, будзем прытрымлівацца такога яго разумення. Надзвычай важным з'яўляецца наступная заўвага Г.А. Золатавай: «Выразнікамі суб'екта не могуць быць любыя іменныя словаформы, мова мае пэўны набор сінтаксічных форм слова (сінтаксем) для выражэння суб'екта, а выбар той ці іншай формы залежыць ад разнавіднасці суб'ектна-прэдыкатных адносін, форма суб'екта ўзаемаабумоўлена звязана са значэннем і формай выражэння прэдыкатыўнай прыметы» [4, с. 134].

Акрамя таго, даследчыца адзначае, што «спроба прадставіць сінтаксічную структуру сказа як вытворнае ад актуальнага члянэння неправамерна, паколькі семантыка-сінтаксічная структура сказа першасная, а актуальнае члянэнне другаснае, бо яно не мяняе характару канструктыўных сувязей у сказе, а толькі перабудоўвае парадак кампанентаў па патрабаванню кантэксту» [4, с. 152].

5. Сваё разуменне катэгорыі семантычнага суб'екта падае С.І. Какорына ў кнізе «О семантическом субъекте и особенностях его выражения в русском языке» [10]. Прызнаючы суб'ект адным з кардынальных паняццяў, без якога немагчымы аналіз семантычнай структуры сказа, С.І. Какорына лічыць, што пры азначэнні суб'ектнага кампанента выказвання з усіх фармальна-граматычных крытэрыяў працуе толькі адна сінтаксічная прымета – месцазнаходжанне словаформы ў пачатку сказа. Адсюль вынікае, што пры ўмове змены парадку слоў у сказе семантычны суб'ект або знікае, або яго функцыю пачынае выконваць іншы кампанент, які знаходзіцца на першым месцы. Таму семантычны суб'ект у даследчыцы часта не размяжоўваецца з тэмай як кампанентам актуальнага члянэння сказа. Канешне, пазіцыя ў пэўнай

меры ўплывае на вызначэнне кампанента з суб'ектным значэннем, аднак гэты паказчык, на нашу думку, з'яўляецца другасным. Акрамя таго, семантычны суб'ект можа знаходзіцца ў постпазіцыі і ў інтэрпазіцыі адносна семантычнага прэдыката.

Трэба дадаць, што для прац С.І. Какорынай характэрна «адмаўленне граматычных крытэрыяў суб'екта, спроба аддзяліць семантычны змест сказа ад моўных сродкаў яго выражэння» [4, с. 150].

На думку С.І. Какорынай, семантычны суб'ект не можа быць знойдзены пры апоры на фармальныя паказчыкі членаў сказа [10, с. 3]. Аднак асаблівасці яго граматычнага выражэння неабякавыя для ладу сказа. Спецыфічнай рысай сінтаксісу з'яўляецца магчымасць выражэння семантычнага суб'екта любым ускосным склонам імені незалежна ад характару яго граматычнай сувязі са словам-прэдыкатам. Той кампанент, які выступае ў якасці «азначаемага», характарызуецца дзвюма рысамі:

1) ён падобны да дзейніка з семантычнага пункту погляду – дзейнік таксама «азначаемае»;

2) ён не падобны да дзейніка фармальна – гэта ўскосны склон імені [10, с. 6].

Семантычны суб'ект і прэдыкат – паняцці суадносныя. Іх наяўнасць звязана з магчымым расчляненнем семантычнай структуры сказа на два саставы. Але «паколькі гэта расчляненне семантычнай (а не сінтаксічнай) структуры, яно наўрад ці можа быць аб'ектывавана фармальна: неправамерна было б шукаць семантычны суб'ект і прэдыкат, абпіраючыся на іх форму. Расчляненне семантычнай структуры сказа на два саставы звязана, відавочна, з асобым тыпам інфармацыі, якую нясе дадзены сказ, і ў канчатковым выніку з асобным тыпам (відам) думкі. Адсюль прынцыповая магчымасць аб'ектываваць расчляненне семантычнай структуры сказа на два саставы шляхам суаднеснасці яго інфарматыўнага зместу з пэўнай лагічнай адзінкай. У якасці такой адзінкі выступае меркаванне» [10, с. 11]. У семантычнай структуры сказа «складаным чынам суадносяцца і граматычнае значэнне канструкцыі і інфарматыўны змест, якія ідуць ад лексічных значэнняў слоў, што запаўняюць канструкцыю» [10, с. 12].

6. У працах Б.Ю. Нормана суб'ект азначаецца наступным чынам: «Суб'ект – гэта той (ці тое), хто (ці што) здзяйсняе дзеянне» [11, с. 105]. Аднак такое вызначэнне суб'екта, на нашу думку, з'яўляецца даволі вузкім і недастаткова дакладным, паколькі суб'ект не заўсёды выступае як выканаўца дзеяння. Суб'ект можа быць носьбітам стану, прыметы і інш.

Б.Ю. Норман гаворыць пра суб'ект як пра прадстаўніка функцыянальна-сінтаксічнай пазіцыі. Функцыянальна-сінтаксічная пазіцыя – гэта «мінімальна-двухбаковая адзінка сінтаксічнага ўзроўню мовы» [12, с. 38]. Акрамя таго, функцыянальна-сінтаксічныя пазіцыі – гэта «састаўныя структурнай схемы сказа і, шырэй, граматычнай структуры выказвання як моўнага феномена. Гэта элементарныя адзінкі сінтаксічнага ўзроўню мовы; менавіта з такіх «атамаў» складаецца моўны твор» [13, с. 155]. Сапраўды, тое, што суб'ект валодае пэўным наборам сродкаў фармальнага выражэння, дазваляе гаварыць пра яго як пра прадстаўніка функцыянальна-сінтаксічнай пазіцыі. Неабходна дадаць, што «рэалізацыя сінтаксічнай пазіцыі ў тэксце абумоўліваецца сукупным дзеяннем як мінімум трох фактараў: сінтаксічнага, лексічнага і марфалагічнага» [11, с. 113].

Акрамя разгледжаных вышэй азначэнняў семантычнага суб'екта, трэба, на наш погляд, указаць яшчэ некалькі характарыстык гэтай катэгорыі семантычнага сінтаксісу:

а) суб'ект сказа – гэта «змястоўная граматычная катэгорыя, якая складаецца з разумовых (семантыка-сінтаксічных) і камунікатыўных элементаў» [14, с. 106].

б) семантычны суб'ект – «такі кампанент сказа, які адказвае на пытанні «Аб кім (чым) ідзе гаворка ў сказе?» «З кім (чым) гэта адбываецца?» Такім чынам, выражэнне семантычнага суб'екта прадвызначана актуальнасцю інфармацыі, якая дазваляе меркаваць аб апісваемым становішчы спраў, аб тым, што знаходзіцца ў цэнтры ўвагі гаворачага» [15, с. 7].

в) суб'ект – гэта «носьбіт прэдыкатыўнай прыметы, кампанент суб'ектна-прэдыкатнай структуры, форма якога суадносіцца са значэннем і формай выражэння прэдыкатыўнай прыметы» [16, с. 5].

г) суб'ект – гэта «тып актанта, які характарызуецца прыметамі: 1. іерархічна першы або адзіны ўдзельнік; 2. які актыўна ўдзельнічае ў ажыццяўленні падзей, ступень актыўнасці і свядомасці можа быць пры гэтым рознай, параўн.: *Ён падышоў і Ён спатыкнуўся...* Суб'ект – адзін з самых складаных тыпаў актантаў, паколькі гэта паняцце, акрамя ўласна прапазіцыйнага, мае камунікатыўныя сэнсы» [17, с. 48].

Такім чынам, азнаёміўшыся з рознымі падыходамі да паняцця семантычнага суб'екта, з рознымі азначэннямі гэтай сінтаксічнай катэгорыі, мы прыйшлі да высновы, што пры далейшым разглядзе дадзенай адзінкі сінтаксісу і семантычнай структуры сказа ўвогуле трэба ўлічваць погляды ўсіх даследчыкаў-сінтаксістаў. Гэта тлумачыцца тым, што розныя азначэнні паняцця семантычнага суб'екта дапаўняюць адно аднаго. Таму мы, хаця і прытрымліваемся азначэння семантычнага суб'екта Г.А. Золатавай, лічым мэтазгодным пры разглядзе і аналізе гэтай катэгорыі ўлічваць тлумачэнні іншых даследчыкаў семантычнага сінтаксісу, каб стварыць агульную і, у той жа час, дакладную, грунтоўную канцэпцыю.

Abstract. The paper considers various views on the concept of the semantic subject which is one of the main components in the semantic structure of a sentence.

Літаратура

1. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
2. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: У 5 т. – Кн. 1. С-У / пад рэд. М.Р. Судніка. – Мн.: выд-ва «Бел. Сав. Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі, 1982. – 663 с.
3. Истрина, Е.С. Субъект и подлежащее как синтаксические термины / Е.С. Истрина // Учёные записки Казахского гос. ун-та им. С.М. Кирова. – Том 11: Русский язык, казахский язык, история. – Алма-Ата, 1946. – С. 25–37.
4. Золотова, Г.А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса / Г.А. Золотова. – М.: Наука, 1982. – 368 с.
5. Арват, Н.Н. Семантическая структура односоставных предложений / Н.Н. Арват // Проблемы грамматической семантики: Сб. ст. / отв. ред. Л.Д. Чеснокова. – Ростов-на-Дону, 1978. – С. 3–11.
6. Бондарко, А.В. Интерпретационные аспекты семантики субъекта (на материале русского языка) / А.В. Бондарко // Сьпоставітэльна эзікознаніе (Софія). – 1990. – № 4-5. – С. 117-121.
7. Шахматов, А.А. Синтаксис русского языка / А.А. Шахматов. – 2-е изд. – Л.: Гос. учебно-пед. изд-во наркомпроса РСФСР. – Ленинградское отд-ние, 1941. – 620 с.
8. Воронина, Д.Д. О функции и значении семантического субъекта в строе русского предложения / Д.Д. Воронина. – Автореф. дис. ...канд. филолог. наук: 10.02.01 / Московский гос. ун-т. – М., 1976. – 24 с.
9. Воронина, Д.Д. Типы агенса и значения определённости, неопределённости и обобщённости / Д.Д. Воронина // Филологические науки. – 1975. – № 4. – С. 74–82.
10. Кокорина, С.И. О семантическом субъекте и особенностях его выражения в русском языке / С.И. Кокорина. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1979. – 79 с.
11. Норман, Б.Ю. Словоформа как представитель синтаксической позиции в тексте / Б.Ю. Норман // Русский язык: Межвед. сб. / Бел. гос. ун-т им. В.И.Ленина; редкол.: П.П. Шуба (отв. ред.) [и др.] – Мн.: Университетское, 1984. – Вып. 3. – С. 103–113.
12. Норман, Б. Ю. Функционально-синтаксическая позиция субъекта в русском языке: опыт вероятностно-статистического описания / Б.Ю. Норман // Русский язык: Межвед. сб. / Бел. гос. ун-т им. В. И. Ленина; Редкол.: П.П. Шуба (отв. ред.) [и др.] – Мн.: Университетское, 1985. – Вып. 5. – С. 34–45.
13. Норман, Б.Ю. Грамматика говорящего / Б.Ю. Норман. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 1994. – 228 с.

14. Кацнельсон, С.Д. О категории субъекта предложения / С.Д. Кацнельсон // Универсалии и типологические исследования (Мещаниновские чтения). – М., 1974. – С. 104–124.
15. Ямада Тихару (Япония). Семантический субъект односоставного предложения: конструкции с дательным и родительным падежами: Автореф. дис. ...канд. филолог. наук: 10.02.01. – М., 1998. – 19 с.
16. Лалаян, С.А. Семантико-грамматическая структура предложений с творительным агенса / каузатора / С.А. Лалаян. – Автореф. дис. ...канд. филолог. наук: 10.02.01 – Тбилиси, 1986. – 20 с.
17. Шмелёва, Т.В. Семантический синтаксис: Текст лекций из курса «Современный русский язык» / Т.В. Шмелёва. – Красноярск: изд-во Красноярского ун-та, 1988. – 54 с.

Гомельский государственный
университет им. Ф. Скорины

Поступило 19.06.09

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ